

შვილის პატრონი იყო. სამის თვის წინ უბედურებამდის ავადმყოფობა შეეჩვია, ზეზურება იყო ავად. მერე მარანა. სიცოცხლის უკანასკნელ დღეებში საშუალო დაღობა, ხე-გრამ ატყობდნენ, რომ ძალიან და-დარდინებული იყო. აღნიშნულ ორცხეს წლით აღრე, სხევის ადრე-მამლის, შრომად ლოგინდვან, ტანთ ჩაცვა, აილო ხელში ტყვიით გატე-ნილი „უგავლის“ თოფი; ცოლ-შვილის არ დალპაპრავებია, ისე გა-მოვიდა გარდა; გადავიდა თავის გო-ბადან, შემართა თოფი, წაიპოწა პირ-აღმა, მიიღო თოფი ყელზედ, შრო-ლიარტე ფეხით გამოეშალა ჩახმაზე და ისროლა. უკლ-„განდრეშვულ“ საბრალო მახარაძეს ქვეშ სისხლის ღვარიც შესდგომოდა და თან ცე-სტილიც „უბრალოდგოდა“. დაბამზე-ლო ტანისამოსი ეცვა და, როგორც თოფი გაესროლა, მაშინვე გასწერ-და ცეცხლი და წველ ზემოდ ხორ-ცის კანი დასწვდა. მოვიდა გქიმი, გასქრა, შეამოწმა და სთქვა, „შეშლი-ლობის ნიშნები არა აქვს, ძალიან ჯან-მრთელი კაცი ყოფილა, მხოლოდ ცო-ტე ცხელია ჰქონია. თავი რომ არ მო-ეკლა, კიდევ ბევრს ხანს იცოცხლე-ბდოა. ქირისფულზე უფრო იმან დაუარკვეა მწუხარება, რომ მღვდლის გაუსწრებლად და წესის აუბეზლად მიახარეს საბრალო მიწას.

* * * ჩანაქალი: სოფელს რუსთაში მოქალაქე ამას წინად ერთი ოსი, გვა-რად ცხოვრებდა შვილი. ის საქმე რო-გორ იყო: ეს ოსი ვახშმა „შემდეგ სახლიდან გარდა გამოვიდა“. ამ დროს დაპყრეს კერა და იქვე სული გააყრდნენ. დღესაც არ იციან, ვინ იყო მკვლელი. პოლიცია დაძებნა დანაშაული.

* * * იქადაგი: ჩვენსკენ ვერაფერი სანაქება დარჩენია. მარტი ბიშ მარ-ტოდა, მაგრამ არც აპრობა და-ვაყარა ხერი. ახლა ლამის მამისა-ც იმით წაპაძის. აპრობის 27 სექტე-რის მოვიდა და თქვენი მოკვება. სეტყვამ პატარა ლიხვის ხეობიდან გადმო-იარა ტრეფვლად და ზემო ქართლის-კენ გასწია. ამბობენ, რომ იმდღე,

წვერს თემის აზრში. ამ მხრივ დი-ლის ყურადღების ღირსია „მოძღვე-რა“ ჩვენის ქართველის მკითხველი-სათვის, რომელსაც ელაპარაკებინა თითქმის ახდელურს სახელად და-წესებულზედაც და რომელიც მხე-დაცს, რომ ეს მაღალი დაწესებულე-მა საღვთო წარმოდგენის ქვეყანა-ში-კი არა ყოფილა, ცხრა მთას იქით, არამედ ჩვენში, ჩვენს სამშობლო მი-წა-წყალზედ და ისიც სულ რამდენ-სამსამ ათეულის წლის წინად.

* * * გასათხოვარი მაცყლა კარგი და ლამაზი ქალი იყო. მას უყარდა შე-ძლებული მოხვედრის თვისის მემობლის შვილი ონისე არაბული, რომელიც ახლო-მახლო ახლავს ზღობაში თავის ტოლს არაგის ჩამოუფარდებოდა. ონი-სესაც ლინეზიად უცნობად გული მა-ყვალის მიმართ და, თუ ამ შეყვა-რებულთათვის მუხთალი მდენ არას გამოატყენინდა, მათი ბედნიერება აუმღვრეველად გასტანდა სიცოცხლის ბოლომდე. ონისე ზნორად მოხვედ-ბოდა თავისის მრავალ ცხვირის ფარე-ბით ბურსკურის სამოთხისებერ ფლა-ტოს, ბევრს კი დღეს აჩვენებდა თავის ცოლს მაცყლას, სიტყობე-

ვ სეტყვა ვახს ვერას დააკლესო და ვერც ხეილს გააფუქესო. დღე არ გავა, რომ წვიმა არ მოვიდეს. ხევა-თესვა შეჩერებულია. თქვენი მტე-რი, ჩვენი საქმე იქნება, თუ მამისაც ასე გასტანა.

ცხინვლის ქუჩები თანდათან უკე-თსობაში შედის: განიერდება, ლამაზ-დება, ქვეყნილით იმოსება. აქეთ-იქით ცაცხვის ნერგები ჩაურგეს ბევრ-განა. სისულთავეც ბევრად მეტია ესლა, ვიდრე წინად.

* * * კაკეა: კაცავს ცდამ შეუთად ჩაურა. კაცავიდან არ გაიყვანეს პეტროვსკი რაინის გზის შტო, სხვა-თა შორის იმტომ-რომ ძლიერ გვიან შევიდეს თავს. მერე ორჯელ ქალაქის მთურავეც გაპყვანეს პეტროვსკს, მაგრამ რაღა დროს, როცა საქმე გა-თავებული იყო, ახლა ავერ, ერთს თთვეზედ მეტია, რაც გაცხადებულ იქნა შორის ბესლანის საღვთთან. დღემის ხევიც უკვე გააშქრვიდეს და მართლმადიდებელთა და მართლ-მადილიც თავისუფლად დაკურავს ახლად დაბეჭდულს ვახუშტი, სადამდეც გაკეთებულია, და ეხილება საქარო მასალა გზისთვის.

* * * ზარის ოსეთი. ზარის ოსეთი-შიაც ვაგვიზაფხულდა და ვაცხარე-ბული სინიღის თესვა არის, თუმცა დილით და საღამოთი ჯერ მინც ზამთრის ტანისაცხელი ვერ მოვი-შორებია. საქონლის სატიკობი, თურ-ქული და ზირის-ტიკობი, ძლიერ გა-ხზირებულია და დიდს დაბრკოლე-ბასაც აძლევს გუნთის ხარს ხენის დროს.

* * * ვახ. „Кавказ“-ს შეუტყვი, რომ მეტრინლი ლუქვეკირი იმერ-კე-კასიაში იქნება მთარობის მიერ გე-ზანელი, რათა გამოიძიოს, მართალია თუ არა ის ხმები, ვითომ ავღანის-ტანში ხოლერი გაჩენილია და, თუ მართალი აღმოჩნდა, ყოველ გე-რი დონისიგება იმბაროს, რომ ეს სენი რუსეთში არ გადმოვიდესო.

* * * ვახუშტი „საქ. საქე“. სასულ-მაიამე* სწერს, რომ ამ დღეებში ტფილისის საგუბერნო საპატრიარქ-

სწავლის ფართო მოხვედრებზედ ბევრ ბუნების ძირში დახვედრებად დამა-ღებული და მკითხველსაც აღარ ექ-ნებოდა საბუთი გულის ჩათუთქვისა. მათის თავ-გადასავალი შემაკვერდის. მაგრამ მოხდა ისე, რომ მაცყლას შემოხლებს უფრო კვლავში მოუვლიდათ მეორე თანაირი ახლავდა მუხთე-ლი, გელა გოფერძიშვილი, მოხვედ-რა აზრით, „ხელმწიფის ბადალი კა-ცი“, რადგან იგი ნაიასულარი იყო, თითო-ორილა „მართალი-ბალითი“ ცოლად, მტერს მტრობას გაუწვედა, თან შეძლებაც საქმარისი ჰქონდა, რომ მოკეთისთვის მოკეთებდა ექსმა-მაცყლას არ უყარდა გელა, მაგრამ ამან თავისი გრძობა, დაიწერა იმა-ზედ ჯვარი და ონისე-კი დარჩა პირ-ში ჩალა-გამოვლებული. ჯვარის და-წერა იყო-და-კიდევ ჩაყარდა ღრმა სათავე მათის უშველებლის დღე-ღერებისა. გელამ იასაულობაში იგებს ცხოვრებას, რომელიც კაცს ასწავლის, რომ ცოლი მეუღლე-კი არ არის განიერი და ქმარს იღილაში არ უნ-სა და ედგეს ნამდვილ აზნაგად, პირი-სა და ბოროტის მოხარედა, რო-გორც ჰეიქირაბის გულ-უზრკელი გლუმი კაცი, არამედ ცოლის დანი-

მღვდელს, აღექვანდრე ავილიანს, ერ-თი მამადიანი პატრიარქ ახმედ-გი-რის-სულთან-გირევი მოუწათლავს, რომელსაც მართლ-მადიდებლობა მოუ-იანა. ახლად მონათლულობისთვის სახე-ლად აღექვანდრე უწოდებიათ.

* * * ვახუშტი „Ноб. Обоз.“ სწე-რენ ზაქათალიდან, რომ იქ 6 მანის დაუწყო თავისი მოქმედება კავკასიის აბრეშუმის საღვურის დროების გან-ყოფილებას.

* * * იგივე ვახუშტი იუწყება, რომ ბაქოდან აპრობის თვისის განმე-ვლობაში 6,922,200 უფრო დაწუნე-ნილი და შვიც ნავთია ამიერ კავკა-სიის რაინის გზით გამოტანდით.

* * * 4 მანის პოლიციის ერთ ნაწილში პატარა ხარბი იმერეთის ორს დღის და-ბაუბული მოგებულ ბაქუში და სახეხიო ინსტრუტეში ვახუშტენს.

* * * ამავე დღეს რეკეზედ, სომხის ბაქში, უფრო ვადივილი მანგლისის მტხო-რებელი გროგად გასლის ძე მარტინაი.

მთავრობის განკარგულებანი

პრემიერ მინისტრის იმპერატორ-მინისტრის უადრეგოვსკისა, რუსე-თის მინისტრ-გარეკარისა, უწინ-აღესისა და უმართავკისის სინათლავსა,

სინათლავსა, საქართველოს ექსპე-რისის, მისის მადლ უოჯად უსამლად-დოვსკისა და მადლ, ქართლისა და გა-სიანს მთავარ-მინისტრისა მისათ.

ბრძანებისამებრ მის იმპერატორ-მინისტრს უადრეგოვსკისა, უწმ. და უმართე-მელს სინათლავს მისი მინისტრ-სინათლავს ომერ-პარკურისაგან წარმო-დგენილი, 4 მარტადან № 212, სა-მოსწავლო კომიტეტის მუხრანი, წარმოდგენილი თქვენი უსამლად-დოვსკისაგან, რომელშიც უნა-მდგომლობით: 1) ქუთაისში იმერეთის საქალბო ეპარქიალურ სასწავლე-ბლის დაარსებას იმ წესითა, რა წესიც არის ანაიენები ეპარქიალურ საქალ-ბო სასწავლებლის წესდებაში და უწმედის სინათლავს ბრძანებაში, 14 მაისიდან 1872 წ. № 25, იმ განსხე-ვებით, რომ ამ სასწავლებელში, აღვი-

შნულად არის-აქციაყოფილის მო-ლოდ ფინილოგოგური წყურვილი ექსპარისა. თუ ამასთანავე კიდევ ვაა-ნებირებს ქმარს, თვალ-ყურის დაი-კურეს მის საცხოვრებელზედ, კარგს ჰქვას და კარგს ასმებს, ქმარი აი-სი დამწეული არ იქნება. მაცყ-ლა თავისის სილამაზით ადვილად აქციაყოფილებდა გელს ახლავაზო-რის მოთხოვნილებას და ამასთანავე, რადგანაც ნამუსის მონა იყო, და-შორილად თავის ბედს გულ-ჩათუ-თქვით, მეცა თავ-გაწერულად ოჯა-ხის მოვლა-პატრონობას. რაკი გე-ლამ ასეთი პატრონი იგულა ოჯახში, მოახმა თავს სახლი, კარი, ცხვირი და თითონ ისევე იასაულად შევი-და სახლი დაბრუნდებოდა მხოლოდ დროების გასატარებლად, დაგეყო-ფებოდა, მაგრამ მისევე ვახსენ-დებოდა, რომ მაცყლა უნებურად გამოჰყვა მას ცოლად. ამისთვის გაუ-შარადა სიცოცხლეს და იქამდე მივიღოდა, რომ კიდევაც სცემდა ქა-ლას. ასეთი ცეცხლი დიდხანს ვერ დარჩებოდა ნაკარში ვახუშტი და კიდევ იფეთქა ისეთის ძლიერებით, რომ მაცყლა ვიძეც თავის ქმარს, შეგყარა თემბა და მისთხოვა, რომ

ლობით მოთხოვნილების ძალით, შემოღებულ უნდა იქნეს ქართული ენის სწავლება და დენინშნის ამ სა-გნის მასწავლებელს კირიელი აიას ვაკეცილისათვის სასყიდელი. ამას-თან თქვენი მეუფება დასძენს, რომ ამ სასწავლებლის მოსათავსებლად და-წინაშე იდგა, რომელზედც არის მჭიტიკირის ეკლესია წმ. სამე-რის სახელზედ და ორ-სართულიანი ქვის შენობა დასწავლებლის შესანა-ხავად მოიპოვება ადგილობრივი ეპა-რქიალური საშუალებანი, და 2) რა-თა გამოთხოვლი იქნეს უმაღლესი ნება-რთავ, ეწოდოს ამ სასწავლებელს იმერეთის ეპარქიალურ ეპარქია-ლის საქალბო სასწავლებელი, სახე-სოვრად იმერეთის ეპისკოპოსის უფრო-დაც 30 წლის სამსახურის იმერეთის ეპარქიაში და თავის საშუალებიდან 5,000 მანათის შეწირვისა გამო ამ სასწავლებლის სასარგებლოდ.

პრემიერ მინისტრისა და სახეში, რომ სამ-კლასიან ეპარქიალურ სა-ქალბო სასწავლებლისათვის უკვე არის შენობა ქ. ქუთაისში და შესა-ხავადეც მზად არის ადგილობრივი ეპარქიალური საშუალება, უწმიდე-სმა სინათლავს, სამოსწავლო კომიტე-ტი დასცენის მომზენის შემდეგ, გა-ნაწესა: ნება მიეცეს თქვენი მეუფე-ბას გამოართოს ქ. ქუთაისში სამ-კლასი-ანი ეპარქიალური საქალბო სასწა-ვლებელი მოსამდებლად კლასით თქვენი უსამდებლოგოსობის წარმო-დგენილობაში მოხსენებულ საუფუძე-ლოს ზედა, იმ პირობითა, რომ არა საუადლებლო საგნებისაგან სრულად გამოირკობს მესაყა, გერმანული და ფრანგული ენები, როგორც სრუ-ლებით გამოუხადდარი მანდაურ სა-ცემდებლობისათვის და რომ, სა-ცემდებლო პედაგოგისა, ასწავლიდნენ მხოლოდ დიდტყუას, რისთვისაც ეგზანება თქვენი მეუფებას ჯერო-ვანი ვანკარგლებანი მოსახდენად ბრძანება. მარტის 21 დღეს 1892 წელს.

ქალაქის საბჭო
ორ მთავით, 4 მაისი.
კრებს მოხსენად წინადადება ქა-ლაქის თათისა, რომ ქალაქმა გალა-გეყარათ გელათისთვის. თემმა აილო, დაილო და ვადსწვეტა, რომ ცოლ-ქმარს ასეთს ყოფაში არ ცხოვ-რებთა ერთადი, და ვაყარა, განა-ცა ცალკევე იგინი. მაგრამ გელა ტყე-ლიად-კი არ იყო იასაული. იგი არ დაპირილიდა თემის გარდაწყვეტი-ლებას და მიჰმართა „ხაკუნ-იანონს“ სამართალს, რომელმაც მისცა ხელი ყოველი საშუალება, რომ ცოლი სახლშივე დაებრუნებინა. ამას შემდეგ სიმწევედ მაცყლას ბედისა გარკვე-ვებოდა. მაგრამ იქნება ეს გარკვე-ბული სიმწევე კიდევ როგორმე აე-ტანა მაცყლას, რომ ამ უნებურება-ში იგი არ შეგყარა ონისეს და ერთხელ კიდევ არ აფეთქებოდა გე-ლი იმ ტცილისა და ნეტარის გრძობ-ბით, რომელსაც იგი ძვირვასა გან-ხად ატარებდა. ქალაქში. აგრე მხედდა ონისეს და დარწმუნდა, აგრე ეს ბიკე კლავინდებურად იწვის ამ „ქალა-შავსთის“. ამ ამბავმა თავ-ბრუნდა დასახა მაცყლას, რომელმაც ჯერ დიდი სიმარე გამოიჩინა და დაეცა თავისი ნამუსი და ხალხში თითონ საჩვენებელი არ გამოხადიყო. მაგრამ ბოლოს ისინი ისეთს წარმტაც

სცეს მარის უფროსს თავად ლე-ვან ჯანდიერს 560 მანეთი ფული კალის გასაწყვეტად. ამ ფულიდან 60 მანეთი ორს მოადარავს, რომე-ლითაც თვლი უნდა ეტიროს, საღ და-სდებს კალია კვერცხს, და 500 მანეთი გამოსაკებად სოფლის გლეხთა, რომელნიც იმე-სწავლებს საქალბო მამუ-ლებზედ კალის გასაწყვეტად. კრე-ბამ ერთ-ხმად მიიღო წინადადება ქა-ლაქის თათისა.

საყურადღებო საგანთა შორის, რომელნიც განხილულ იქნენ ამ სალა-მობზედ, აღინიშნება ხმ. ი. ს. კო-ლნაოვის წინადადება, რომ ქა-ლაქმა თითონ იყოსო წყალის ზღვა სახლგანში, მეთულმეთუა მა-გიერ. პროექტის ძალით, ქალაქმა უნ-და გამოართოს ასამდე „მოჩაქა“ მი-წვივის მსურველნი იმავე მეთულმე-ხეთიგან, მისცეს მათ მომეტებული ჯამბარა, ვიდრე ცხლა აძლევდ მათ სასახლაში, და ამ სახით არც მე-თულმენი დასტოვოს უღუკმა-პუ-როდ, თითონაც იკოვს და ხალხსაც ადვილად და დაუბრკოლებელიც აძ-ლიოს წყალი. თუ ამ საქმეს ჯერო-ვანად მოაწყობს ვამგეობა, წლითი ნაღდი შემოსავალი მოემტება ქა-ლაქს არა უმცირეს ოთხი-ხუთის ათა-სი თუმანს. საბჭოში გამოითქვა აზ-რი, რომ მართალია, ხელსაყრელ სა-ქმესა ჰგავს ყორანოვის პროექტი, მაგრამ მავ წინადადებას ჯერ კიდევ სჭირა შემუშავება და აზიკომ გადა-ცეცს ვამგეობას, რომ მან ასწონ-დასწავლის ყოველი მოხელე საჭმის და წარმოადგინოს თათის დასასუე-ბული აზრი, რამდენად შესასრულე-ბელია ხსენებული წინადადება.

ხანგრძლივი მასი გამოთხოვა ვამგეო-ბის მოხსენებამ იმის შესახებ, თუ რო-გორ უნდა განხორციელდეს დიდუ-ბესა და ნაწილურს შუა ცხენის რაინის გზის ლიანდგი. უსახელია ზოგადოება ბელგიელთა ამბობს, რომ მავ ლიანდაგის გაყვანას მოუნდნა ექვსი ახალი ლიანდაგია. ჩვენ მთავ-ელი ვართ მხოლოდ თითო ლიან-დაგი ვაგეყვართ თითო ჯერობაზედ და ამიტომ შევეყვართ ჯერ ხანად ცო-ლი დიდებულსა და ვახალსა. რაკი შევხება დანარჩენ ლიან და გებს, შევი-

გარემოებაში შეხვედებიან ერთმა-ნეთს, რომ გულის მიზიდულება და-მსხრევეს ყოველს დაბრკოლებას, რომელსაც-კი წაშაყენებს გონება, და ეს დიდ ხნის შევეყვარებულნი თავ-ღვენი წყებით მიეცემიან გულის დაუსრე-ტელს მოთხოვნილებას. მათი სიყვა-რული ისეთი მდღერია, რომ უერთმა-ნეთოდ კლდარ მოახრებენ ცხო-ვრებას და გარდასწყვეტენ გატე-ვას ვადახვეწას წინაშე შორს. ონი-სე არაბული წავა მთაში და ხსნს მიავდებს, რომ იგი ცხვირსა ჰყლის და ჩვენს სწორედ აქ დავინახეთ იმ ურთო-ერთობასა და დამოკიდებულე-რას, რომელიც სუფევდა თემსა და თითოეულს წვერს შორის.

* * * როდესაც ხმა ვაიარდა, რომ ონი-სე არაბული ჰყლის თათის საცხო-ვრებელს და აპრობს დაანებოს თემს თავი, საწინააღდეგ შესწულდა მისი სა-მეხოლო მოხვედრობა. მაშინ ჯერ კიდევ თემს თათის საზოგადოება ერთს ოჯ ხად მიანდა, რის გამოც უბედურება ამ ოჯახობის ერთის წვე-რის შევადგნა მთელის თემის უმე-ღერებას, ხოლო მდენიერება თი-თოეულსა ჩათვლებოდა მთელის სა-

ლიონ სხვას ვადასკეთ, მხოლოდ პირობითი-კი, რომ ამ სხვის პროექტი გრავაციონალური და, თუ კუპონი დაგვიდა, იქნება ჩვენზე შევასრულოთ დანართი ლიონადგებიც, არა-და, მაშინ სხვა მპოკიდის ხელოვნ. გამოგების აზრით, ასეთი პირობა უსახლო საზოგადოების არ ეთან-ბნებასაპოსურვილს, რომლის ძალი-თაც ლიონადგამ უნდა შედგეთოს დი-დუბე დანაფლუბი. ეს ლიონადგი ერთ-თა და არა ექსი. რა-კი საზოგადოება ჰქონდა მარტო ნაწილის გაკეთე-ბას და არა მთელის ლიონადგისას, ამი-თი იგი უარყოფს გაყვანას სხენებუ-ლის ლიონადგისას, და მაშასადამე ჩვენ უფლება გვეძლევა სხვას გარ-დავუცუოთ ეს ახალი გზაო, მაგრამ ვი-დეთ ამას გარდაწვევებულთ, კარგა იურისტ-ხმოსინებს შევეციხოთო. სა-ბუკომ მიიღო ეს წინადადება, მხო-ლოდ იმ პირობით, რომ იურისტე-ბას არის კვირის ვადაზედ წარმოა-დგინონ თავიანთი აზრით.

შოთა რუსთაველის შესახებ

ისტორია ჩვენის ლიტერატურისა მოულის იმ დროს, როცა ხელ-ნაწერ-არ მასლა ან დაიბეჭდებოდა, ან რამ-დენსამე ალავას შეიკრიბებოდა, რომ ამით მიეცეს საშუალება მასალის შე-მსწავლელს მოიყვანოს იგი ცნობაში, აღნიშნოს კავშირი და გავლენა ჩვენს ლიტერატურაზედ უცხოთა სიტყვიერ-ობისა. გარდა ამისა, შემსწავლელი ხელ ნაწერებისა ვერ უარ-ყოფს აქამ-დის გამოკვეთებულ ცნობებს და მასალას. ამიტომაც საკვირაო მიექცეს ყურადღება იმ ვარაუდობასაც, თუ რა გავლენებით ჩვენებს ლიტერატურის ისტორიის შესასწავლოდ ამ ერთის საუკუნის განმავლობაში. ჩემ-ის აზრით, ურთიერ არ არის ამ აზ-რით გადავიღობებოდა იქმნას კავ-სიანობა და კერძოდ ქართული ტურ-ნალ-გაზეთების და იქ მოყვანილი თი-თო-ორიოლა გამოკვლევა სახეში იქ-მნას მიღებული.

სრულიად სხვა განზრახვით შევე-დებოთ ჩვენ გზ. „კავკასიის“ შესწავ-ლას. აქ, გარდა საერთოგრაფიო წე-

რილებისა, ვაგეოსი დაარსებასთანვე 1846 წ. იბეჭდებოდა საყოველთაო მოსაზრებანი ჩვენის მწერლების შე-სახებ. პირველ წელსვე გზ. „კავ-კასი“ შემოიკრიბა შოთა რუსთა-ველზედ მცირე, მაგრამ თავისებურ-ლიტერატურა. ი. ევლახოვი, რომ-ელსაც დ. ყოფიანი დიდის ქებით იხსენიებს, პბეჭდავს მე-15 ნომერში ნაწვევტს (რუსულად) „ევფხის-ტყა-ოსნიდგამ“. სხოლოში მთარგმნელი შეინიშნავს, რომ რუსულად შეცდო-მით არის ნათარგმნი „ევფხის-ტყა-ოსნი“ „Барсова кожа“-დ. სიტყვა-სიტყვით სთარგმნის იგი ასე: Герой, покрытый (одетый) барсовой кожей. შემდეგ მოჰყავს მოკლე ში-ნარის ბოშისა და თარგმანი ნაწვე-ტისა: წახს უცხო მოყვებ ვინმე, ჯდა მტირალი წყლისა პირსა. На брѣгѣ рѣки вдругъ узрѣли пришельца... ამ თარგმანს უძღვნა თავისი შენი-შნა და. ჩ., რომელიც, ექვს ვარეშე, დავით ჩუბინაშვილი უნდა იყოს. წერ-ილი ამჯერა на переводъ „Барсовой кожи“ დაბეჭდილია მე-27 ნომერში. ავტორი კმაყოფილი არ არის, რომ ი. ევლახოვი, კი-არაა სთარგმნის, არამედ თავს სიტყვებით ვადასკემს მკითხველს მხოლოდ ში-ნარის პოეზიისა. საკვირაო, ამბობს და. ჩ., და ცალკე იქმნას თავისებური თვისებანი და ხასიათი დღენამც. შემ-დეგ ჰკიცხავს ი. ევლახოვს, რომ იგი მტუდ თამამად მოეყდა თავის განზრახვას და მხედველობაში არ მი-იღო 600 ლექსი, იმხელე წინად ნა-თარგმნი და დაბეჭდილი „Иллюстра-ция“-ში (№ № 6 и 7) ბარტინისის მიერ. უნაწინაველს და ცალკე აქვს სრულიად დიდიხედი და შინაარსი შო-თის დიდებულის პოეზიისა. სანიშუ-შოდ და. ჩ. პბეჭდავს თავის მხრივ რუსულად ბარტინისის ნათარგმნს, რომელიც მოყვანილია დ. ჩუბინა-შვილის მიერ შოთას გამოცემაში...

... Смотреть... А юноша дивный сидит у порога и плачет... ამ ნაწვევტს წინ უძღვის პატარა ლექსი თავ. გ. ლ. დლიანის მიმართ: На родинѣ твоей, среди глухой дн-равы, რობდა. პოდის მშვიადობიანობა ისეე ჩამოკარდა და ერთმა თქმის ყრადობის წყურთავანამ დაიწყო: — იმისთვის სულ გარე ხარ და სულ კეთილი... დავის მდღამ, ხალხს რომ უჭირავს, საქონელს-კი არა, სულსაც არ შეშურებ... ცსიორე შინა, ძმოსაც, ჩემო უკვდავ... ცსხინცა... უკვდა შენს ადგილთ ანის მოსავლი, უკვდა შენს შინა-სიხე ნაშთიან... უკვდა მოგასმარის ასე, როგორც გახსოვდეს, შეგარავს, როგორც დედას მუქო!... გჯანა შე-ნი საქონელი გეცხინცა?... არა, დე თას მკვდა მს!... მძა ხარ და შენი თავა გეცხინცა... თო-რემ საქონელი გჯანა?... ა თე-მიან, —აშინა სხელ მოსყვამ: — თქმისა ეს ხოთა თითა... რომე-დაც განდ მძიანს, ტყუილია დეუსს მომსყვამის, გულს შეაღონებს... იანი-სუე... ამისთვის!... სუ წახალ, სუ მოკვარდებამ... გიხოვთ, მძალ-და არ გჯცხინცა „გამოკვანი“, გვერ. 132—133).

ასე მაღლა აფხებდა თემი თავის წვეტით, მაგრამ კრების ხვეწნამ ვერ გასჭრა, ონისენ შეასრულა თავისი გარდაწვევები, გამოემშვიდობა

Подъ сѣнью развѣсистыхъ вѣтвей, Скрытый отъ лучей, отъ взоровъ и отъ слышны Ключи гремячій ключъ обильною струей. Глубокихъ водъ его таинственные волны текутъ, какъ схишныя таинственная рѣчь и въ тѣхъ волнахъ, живыхъ событій подышны. Отцевъ твоихъ, быть можетъ, ржавитъ мечъ. Столѣтя минули—а таинства святыхъ еще никто народамъ не раскрылъ.

Пора сломать печать забвенья И въ глушь вѣтровъ промѣять себя слѣды: дай руку мнѣ, товарищъ пѣснопѣвны, Идемъ къ ключу испить живой воды.

№ 29-ში ი. ევლახოვმა პასხელ მისცა და. ჩ.—: ОТВѢТЪ на замѣчанія г. Д. Ч. на переводѣ отрывка изъ поэмъ „Барсова кожа“, помѣщеннаго въ № 15 газ. „Кавказъ“. და. ჩ. თავის წერალში სხვა-თა შორის ამბობდა, რომ „ევფხის-ტყაოსანი“ დაწერილია თამარის დროს მე-XX საუკ; ეს დრო იყო ოქროს ხანა საქართველოს ლიტერატურისა, მეცნიერებისა და განათლებისა ო განვითარება: это была пора высочайшаго благосостоянїя, славы народной и гражданскаго величїя Грузїи“. ევლახოვს ჯერ არ მოსწონს წინადადება ჩვენ მიერ ხაზ-გასტული და შემდეგ უარ-ყოფს „არტუტუტის“ აზრს, ვითომცა თამარის დრო ოქროს ხანის იყო ჩვენ ლიტერატურისა. იწუნებს ბარტინისის ნათარგმნს, მოჰყავს რამ-დენიმე მაგალითი, რომ ვერც და. ჩ.—შივე ნაქვით პოეტს უმსდებლს დაახლოებით ვადასკემს შოთას პოე-ზიისა. იგი ამბობს, სხვათა შორის, რომ დიდებულ მხოლოდ „გებრძანებ-ბლა“ სწერია, და მთარგმნელს-კი გაუკვირებოდა ეს სიტყვა: „осторожно донесъ ему царскую волю“... დასასრული, ი. ევლახოვი გაუწვევს, რომ ჩემი შრომა მიღებული იქნა პატივისცემით და ეს გარეუბება ძა-ლის მძებრით, რათა ვადაცნო მკი-თხელებს პოეზია ქართულთ ერთ-საო.

თემს, ცხვარს, რომლის -ნახევარიც „გებრძანების“ შესწორა, და ავტო-კიდელ მივიდა მავკალასთან ორის ცხენით, რომ ერთზედ იგი შესესს, მეორეზედ თითონ შეჯდეს და ვა-სწიან. გელა გოდერძიშვილი შეი-ტყობს ამ ამბავს, თითონ დასკრის ონი-ტყეს, ვაგარდებდა თემიდან, მავკალა სირცხვილის გამო ვადაცნავდა შოთა-ში. გოდერძიშვილისა და არაბულის ვაგარს ჩამოვარდებდა მტრობა, თემი დიდს საგონებელში ჩავარდებდა ამ მტრობის გამო და ბოლოს დასკო-რდებდა, რამ ცუდის საქმის ჩამდგენი თელის წვეტით—გოდერძიშვილი, არა-ბულის და მავკალა—განდევნის თე-მიდგან. რამდენადაც თემი მუყაო-ით იყო, რამ დაჯახობის წვეტით არ განსწორებოდა მას, იმდენადაც დაუნ-დებელი იყო, როდესაც საკვირებდა მოითხოვდა. ამ შემთხვევაში იგი მო-იშორებდა, შეამჩნებდა წვეტს, რომ-ელიც თავისის საქციელთ ააშუა-რებდა საზოგადოების ზნეობას, დაა-რღვედა მის მყურდობას.

მე-33 ნომერში დაბეჭდა ამავე სა-განზედ წერილი დ. ყოფიანი: „Въскр-сении Тамары“. ავტორი მხარს უჭერს და. ჩ.—ს და მტუკედ იმოუ-რებს, რომ თამარის დრო ოქროს ხანაა ჩვენის მწერლობისა და დიდ-ებისა. რუსთაველი, ჩაზრუხებე, აბელ მესია, სარგის თმოგველი, პე-ტრიძე—ი დიადნი მწერალნი, რომ-ელნიც მხოდაწვევებდნენ თამარის დროსო. ი. ევლახოვი თანხმად არ არის, რომ თამარის დრო ოქროს ხანაა საქართველოს ისტორიაში, მაგრამ იგი ვერ უწინებებს ვერც მის თანასწორს და ვერც უცეთის ხა-ნას ჩვენს წარსულში. დ. ყოფიანი აქვე შენიშნავს აძლევეს მეორე მწე-რალს მ. მაისურაძეს. ამ უნაწინა-ვლად და პბეჭდა „კავკასი“ მოთხრობა „ვარკიხე“. ამ მოთხრობაში, გარდა რომანულის ინტრიგისა, ჩვენთვის საყურადღებოა სამი ადგილი: შოთა რუსთაველი ახლავს თამარს ვარკი-ხეში, სიყვარულით გამსჭვალულია მგე-რამ გრძნობა უნდა მოიღოს და თამა-რის სურვილისამებრ ერთავს ვიდეტ-ნინოს ცოლად. შემდეგ თამარ ბრუ-ნდება გამარჯვებული ომიდან, თან მოითანს რამდენსამე ხელნაწერს და სხვათა შორის შაჰის უფშაშ—საშ-სულს ენახედ მინახედ ოთხობას, რომ-ელიც დედოფალს მტუდ მოსწონს და სთხოვს შოთას ქართულად უთა-რგმნოს. რუსთაველი სამის ცვირის განმავლობაში ასრულებს თამარის პარანელს და საუცხოლო პლექსებს მასალის ამბავს. ეს, რასაკვირე-ლია, უნდა დამკარბული იყოს პო-ეტის სიტყვებზედ: „ეს ამბავი სარა-სული ქართულად ნათარგმნი“...

მესამე ადგილი, დიდად საყურადღე-ველი, გხვდება, რომ შოთა რუსთა-ველი ერთის კვირის შემდეგ, რაც მან მიათვინა თამარს თავისი ნაწერი და უარი გამოაცხადა საჩუქრის მი-ღებაზედ, იზოვეს მეთვეებდა თავი-მოკრილი და პირველად მისმა მოსი-ყვარულე კოლმან ნინომ იცნო უკვი-რის პოეტის ვაგამი... სანიტრესია ვი-ცოლდე, რაზედ არის დამკარბული მის მოთხრობა? ყოფილი ხალხში გარ-დმოცემა ამ ვაგარად შოთას სიკვი-რისა, თუ ეს ადგილი ნაყოფია მწე-

ვაბეგს „ამოდვარში“. რაიცა შევხე-ბე „ამოდვარის“ ფსიხოლოგიურ მხა-რებს, იგი უმეტესის ძლიერებით გა-მოხატულია მოთხრობის იმ ნაწილ-ში, სადაც აღწერილია სულის მდგო-რეობა თემის ამ განდევნელ წვერ-თა, მავკალის და ონისის, რომელი-თა მწვევე ხვედრი შექმნა—ხეტარა მისა და ევლზედ, რომელთაც აღა-რავინ მიეკარება, აღდარები დაიხატე-რება და რომლებსაც ყველა ისე ერი-დებდა, როგორც ნადირს. მაგრამ შოთის მაღლი იმდენად ძლიერია, რომ თვით ეს განწურვნილი ოპონენი „შეგნას სულისას, თეთი ესენი აზო-ისუნთქებენ და იზივნიან საგანს ადა-მიანურის სიკოცხლისს ამ საშინელს სასჯელში. ამათის გულის დამაუკლებ-ელი ავტორის აუყვანილი მოძღვარი ონოფრეს, რომლის სულის მშვენი-რება და იმონიანებას ყოველს მითხ-რება, ვინდ განათლებულს და ვინდ გუნათლებულს. მამა ონოფრე ჯერ მღვდელი იყო, მერე, როდესაც და-ებრდა, ოფიციალურს სამსახურს დაი-წინა თავი და შეუდგა ისეთს სამსა-ხურს, რომელიც უფრო უკირად უმა-ტრონო ხალხს, მტუტრე მგზავრ ხალხს—მგზავრი ათას ვაჭრებსა წა-

რალის ფანტაზიისა? შეიძლება ესლაც სადმე დარწმუნოების სადგომო პოე-ზიაში „ევფხის-ტყაოსანი“ დაწვეტის ამ ვაგარად სიკვირის. ამბავი ამას გამოკვლევა გვირევა.

ნარკვევა

(ქრული-გაზეთებიდან) გავტოვ. „Нов. Обоз.“-ის გუშინ-წინველ ნომერში დაბეჭდილია თელავიდან მოწერილი წერი-ლი. ავტორი წერილისა ამ რა-მდენისამე დღის წინავე თელავში ყოფნის დროს მოძრავებულ-სასა-მართლოს წინ შეპყვედრია სოფ-ლიდგან მისულთ თავ-მოკურდეს გულეებს და უკითხავს, რა საქმე-ზედ ხართ მოსული ამდენი ხალ-ხით. ერთს გულეებთან ამხუდ მე-მდვიე პასუხი მიუცია: ვთის რისხვა ჩვენზედ, სწორედ დავის რისხვა... ერთი მესხ-და გუ-ცემით, თომე რადა სიგოცხლავ ჩვენი სიგოცხლე. ვარემ ერთამსა და მოკარბავს სულელებს ამ დღეადგე-დას ლირიას და მოკარბავს ამ ტან-ვუას... ეს ამოღება ხალხი ამითა-გათა დაბარებულა, რომ ტყავს გა-გაფასა მკაიანას. აქ უკვლავ დავ უკვ-ერთი ამბავი... მართლად, დანაშაუ-ლია მავკალას, რომ სოკვარს სთა-ნადა ნება-დაწვევდაც კარაო ხოლმე ტყავს, მაგრამ მართლად მოწყა, რომ ჩვენ უნაწინობას ჩვენს სულად არა გეწინად-არა. მამა ერთს ტყავს თითონ განსათავსა: სახელმწიფო ტყავს შეუა-რეთის ფასად გაკვრეწვენს საწყვად შეშას, მაგრამ ისე ცოტას, რომ ში-ნას არა გაყოფინს. ყუდა ამოღება ანა გეჭკის, რომ სახატობო ტყავს ფასით მოკვრათ და ჰურის გამოუგ-ნობად სომ ჯერ დაწვევით. მაგრამ ეს რა ანას ამ უხედავობას, რომ-ელიც მდებარე მადე დაგავტულებს თავი-სა. ჩვენა სისწორებელი ექნასა. ხე-დ-მოქმედებ ექნადგან უნდა გავუცო შე-სიხსნავს, მღვდელსაც, მწერალსაც და სხვებსაც. მაგრამ მადე სასის კვან-კოშკით და ექნასხედე ხელს დაეპაიან.

